

“5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Hakkında ODTÜ Eğitim Fakültesinin Görüşü

Bu kanun teklifi zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarmayı ve 4'er yıllık üç ayrı kademeye ayırmayı amaçlamaktadır. Teklif 12 yıllık zorunlu eğitimin uygulamaya konması için bir tarih belirlememiştir. Zorunlu eğitim kapsamında 4. yılın sonundan itibaren mesleki eğitim, açık öğretim gibi farklı programlara yer verilmekte ve bu şekilde 2. kademe ile birlikte programlarda ayrışmaya gidilmesi öngörülmektedir. Teklifin gerekçesinde varolan kesintisiz 8 yıllık eğitimin öğrencilerin okula uyumu, mesleki eğitime yönelmede geç kalınması gibi sorunlara neden olduğu ve yeni kademeler yoluyla bu sorunların çözüleceği belirtilmektedir. Aşağıda kanun teklifinde yer alan bazı maddeler çerçevesinde ortaya çıkacak sorunlar tartışılmakta ve teklifin bu haliyle eğitim alanındaki ilkelere ve bilimsel verilere aykırı olduğu ve eğitim sistemimize büyük zarar vereceği sonucuna varılmaktadır.

1. Kanun teklifinde; Madde 8- (1) 1739 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"İlköğretim birinci kademesinin son ders yılında öğrencilere ikinci kademe devam edilebilecek; ikinci kademesinin son ders yılında da ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır." denmektedir.

Bu madde ile mesleki eğitime yönlendirmenin ilköğretim 4. sınıfta başlaması ve ilköğretim 2. kademe yer alacak olan 5. sınıftan itibaren öğrencilerin meslek eğitim veren programlara devam etme seçeneklerinin olması öngörülmektedir. Kanun teklifinde mesleki eğitimdeki verimsizliğin nedeninin, öğrencilerin mesleki eğitime daha erken yaşlarda yönlendirilmemesi olduğu belirtilmektedir. Bu bir varsayımdır ve hiçbir bilimsel desteği yoktur. Bilimsel gerçekler doğrultusunda 10 yaşındaki bir çocuğun mesleğe yönlendirilmesi çocuğun doğası ve geleceği açısından uygun değildir. Henüz somut işlem dönemini tamamlamamış, benlik algısı oluşmamış, mesleklere yönelik tutum ve ilgileri gelişmemiş, yeteneklerinin farkında olmayan, özetle gelişimsel olarak gelecekteki mesleğine yönelik karar vermeye hazır olmayan 10 yaş çocuklarının bu yaşta rehberlik servisi aracılığı ile belirli bir mesleğe yönlendirilmesi çağdaş eğitim ve kariyer gelişim ilkelerine aykırıdır. Her ne kadar daha sonraki aşamalarda çocuğa esneklik sağlanacağı ve isterse başka bir alanda mesleki eğitime devam etme ya da genel eğitim kanalına geri dönme şansı verilse de, geçen zaman çocuğun mesleki gelişimi ve eğitimi açısından geri dönülmez zararlar ortaya koyacaktır.

Almanya ve Avusturya gibi birkaç Avrupa ülkesi dışında erken yaşlarda mesleğe yönlendirmeyi ve mesleki eğitimi ön plana çıkaran gelişmiş ülke yoktur. (Bu ülkelerde de mesleki eğitime devam eden öğrenciler için genel eğitime geri dönme esnekliği ve yükseköğretime giriş çok sınırlı olduğu için mesleki eğitime başlama yaşının daha ileri yaşlara bırakılması planları yapılmaktadır.) Teklifte örnek olarak gösterilen ABD ve İngiltere gibi ülkelerde mesleki eğitim önemli ölçüde ortaöğretim sonrasına bırakılmaktadır. Çünkü, 4-14 yaş arası mesleki gelişim açısından büyüme dönemidir. Bu yaş döneminin bitimi ile psikososyal, duygusal, ve bilişsel olarak belirli bir olgunluğa ulaşan öğrenciler, ancak 14 yaşından itibaren hangi mesleklerin kendileri için uygun olduğu konusunda fikir sahibi olabilirler. Ülkemizde de mesleki eğitimin kısaltılması ve geciktirilmesi ihtiyacı ortada iken mesleki eğitimi 4. sınıfın sonundan itibaren başlatmak eğitim alanında geriye gidişin bir göstergesi olacaktır. Özetle mesleki eğitime yönlendirmede 8 yıllık zorunlu eğitimin sonunda yaşadığımız sorunlar ve ortaöğretim düzeyinde yapılan yüksek yatırıma ve çok sayıda program değişikliğine rağmen verimli ve etkili olmayan bir mesleki eğitim sistemimiz varken; ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitim sorunlarıyla ilgili bilimsel toplantılarda mesleki eğitimin kısaltılması ve geciktirilmesi önerileri ön plana çıkarken, bu teklifin, tam tersine mesleki eğitime daha erken yaşlarda başlamanın önünü açması eğitim reformlarında geriye gidişe işaret etmektedir.

2. İlköğretimin 4+4 biçiminde iki kademe olarak organize edilmesi halinde bu kademeler arası geçiş doğrudan olmayacaktır. Bu durumda 4. sınıf sonunda gidilebilecek ikinci kademe kurumları açısından bir yarış ortaya çıkması ve bunun da SBS türü bir sınavı gündeme getirmesi söz konusu olabilir. Ortaöğretim düzeyindeki okulların niteliğindeki farklılıkların ikinci kademede yer alan okullar arasında da zamanla oluşması söz konusu olabilir. Bu durumda niteliği daha yüksek olan 2. kademe okullarına gelen yüksek talep nedeniyle yeni bir sıralama sınavının yapılması kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir sınav öğrencilerin ilköğretim ikinci kademe eğitimi için sınava hazırlanmaları anlamına gelecektir. 2006-2007 öğretim yılında uygulamaya konan SBS'nin öğrencileri 4. sınıftan itibaren dersanelere sevk ettiği dikkate alınır, yeni uygulama ile öğrencilerin böyle bir sınava hazırlanmak için 3. ve 4. sınıf düzeylerinde dershaneye gitmeye başlamaları söz konusu olacaktır. Bu yaşlarda çocukların sınav almalarının gelişimleri açısından sakıncalı olduğu dikkate alınır, yeni kanun teklifinin olası bazı sonuçlarının çocuklara yarar yerine zarar getireceği açıktır. (Not: 2006-2007 yılında uygulamaya konan SBS'nin gerekçeleri arasında çocukları dersane bağımlılığından kurtarmak olduğu belirtilmiş ancak gerçek bunun tam tersi biçimde gerçekleşmişti.)

3. Aynı kanun teklifinde,

MADDE 10- "Madde 25- İlköğretim kurumları, dört yıl süreli ilköğretim birinci kademe okulları ile dört yıl süreli ilköğretim ikinci kademe okullarından oluşur. İkinci kademe ilköğretim okulları ortaöğretim programlarıyla ilişkilendirilir. Hangi programlar için ilköğretim ikinci kademe okullarının oluşturulacağı Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir." denmektedir.

Bu madde ile ilköğretim 2. kademe düzeyinde temel eğitime (her çocuğun ihtiyacı olan ve çocuğun bilişsel, duygusal ve devinsel boyutlarda gelişmesini sağlayan ve zorunlu eğitimin sonunda kendi özelliklerine ve tercihlerine bağlı olarak mesleki eğitime ya da yükseköğretime hazırlayan akademik düzeyde genel eğitim) alternatif eğitim programlarının önü açılmaktadır. Her ne kadar bu programların ne olacağı teklifte belirtilmiyor ise de Milli Eğitim Bakanlığı'na bu konuda yetki veriliyor. Farklı iktidar dönemlerinde farklı siyasi kararlardan etkilenen Milli Eğitim Bakanlığı her çocuğun ihtiyacı olan ve yukarıda parantez içinde tanımlanan genel eğitim yerine farklı bir amaca hizmet edebilecek bir program başlatması mümkün olabilecektir. Örneğin böyle bir programda Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi gibi temel dersler bile yer almayabilir. Bu durumda bu tür programlar da zorunlu eğitim koşulunu yerine getirir görünecek ve bu programlara alınan çocukların her çocuk için vazgeçilmez olan bilgi ve becerilerden yoksun bir eğitim kademesi devreye sokulabilecektir. Bu tür bir esneklik zorunlu eğitim kavramına aykırıdır. Zorunlu eğitimin doğasında minimum standartların olması ve bu tür bir eğitimin her çocuk için geçerli olması gerekir.

4. Aynı metinde,

Madde 12. "Bu kanunda belirtilen ilköğretim birinci kademe sonrasında hangi programların açık öğretimle ilişkilendirileceği ve zorunlu eğitim kapsamına alınacağı Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir." denilmektedir.

Bu madde ile 4. sınıf sonundan itibaren okul eğitimine alternatif olarak "açık öğretim" getirilmektedir. Gelişen teknoloji ile eğitimdeki ortamların değişmesi ve sınıf dışı eğitim öğretim fırsatlarının da zorunlu eğitim kapsamında değerlendirilmesi doğaldır. Ancak zorunlu eğitimin bazı çocuklar için tamamıyla açık öğretim kanalıyla yürütülmesi özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş yörelerimizdeki çocukların okula gönderilmesini olumsuz yönde etkileyecektir. Yani yasal bir zorlama ile çocuğunu okula gönderen aileler (Kanun teklifinde ilk dört yıl için öngörüldüğü gibi), bu yolu çocuğu okula göndermemek için bir kaçış yolu olarak kullanabilir. Şu anda yürütülen açık öğretim ve akşam öğretimi uygulamalarında niteliğin düşük olduğu açıktır. Bu uygulamayı daha erken yaşlara çekme, bu çocukların 4. sınıftan itibaren nitelikli temel eğitimden yoksun kalmaları sonucunu doğurabilir. Özellikle yeni önerinin yoksul ailelerin, (örneğin ailesi tarım işçileri) çocuklarının okula devamını olumsuz yönde etkileyeceği açıktır.

5. Aynı metinde,

MADDE 45- "Yükseköğretime giriş ve yerleştirme aşağıdaki şekilde yapılır.

a. Yükseköğretim kurumlarına giriş ve yerleştirme işlemleri imkan ve fırsat eşitliğini sağlayacak tedbirleri almak kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslara göre yapılır.

b. Yükseköğretim kurumlarına esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen merkezi sınavlarla girilir. Yerleştirme puanlarının hesaplanmasında adayların ortaöğretim başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim bitirme başarı notları en küçüğü yüz, en büyüğü beş yüz olmak üzere ortaöğretim başarı puanına dönüştürülür. Ortaöğretim başarı puanının yüzde on ikisi yerleştirme puanı hesaplanırken merkezi sınavdan alınan puana eklenir." denilmektedir.

Bu madde ile yükseköğretim giriş konusunda hiçbir yeni çözümün önerilmediği görülmektedir. Eğitim sistemimizin en köklü ve kronik sorunlarından biri olan yükseköğretime geçiş konusunda var olan merkezi sınav sisteminin sürdürüleceği ve ortaöğretim başarı puanının %12 oranında merkezi sınav puanına etki edeceği belirtilmektedir. Bu teklif ile çoktan seçmeli soru üzerinden eğitim ve dersane güdümlü eğitim sisteminin devam edeceği anlaşılmaktadır. Oysa eğitim sistemimizde üzerinde en acil durulması gereken konu yükseköğretime geçiş sisteminin okul eğitimi üzerinde yarattığı olumsuz etki ve bunun sonucu ortaya çıkan niteliği düşük eğitim sürecidir. 2004-2005 yıllarında geliştirilen oluşturmacı (yapılandırmacı) yeni öğretim programlarının kâğıt üzerinde kalması ve uygulamaya konmada başarısız olması da bu sorundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle zorunlu eğitim uygulamasını geri götüren bir yasa tasarısı yerine, eğitim sistemimizin iliklerine kadar işlemiş olan çoktan seçmeli soru temelli geçiş sistemlerini ele almak ve çözümler üretmek gerekmektedir.

6. Kanun teklifinin gerekçesinde, var olan eğitim sisteminde "Öğrencinin yaş grupları itibarıyla gelişim özellikleri ve ihtiyaçları ile uyumlu olmayan bir ilk ve ortaöğretim yapısı"ndan söz edilmektedir. Bu kapsamda "8 yıllık ilköğretim okullarında farklı yaş düzeyindeki çocukların bir arada ve aynı bina içinde bulunmalarına" ve "mesleki eğitime yönlendirme için 14 yaşın geç olacağı" varsayımına atıfta bulunmaktadır. İlköğretimde yaş gruplarının farklı ortamlarda bulunmalarının sağlanması fiziksel olanaklarla ilgili bir konudur ve var olan yapı içinde bu sorun çözülebilir. Kesintisiz 8 yıllık eğitim tüm öğrencilerin mutlaka tek çatı altında eğitim görmeleri anlamına gelmez. **Kesintisiz eğitim her çocuk için vazgeçilmez olan ve onun bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişimi açısından gerekli olan temel eğitimin kesintiye uğramaması anlamına gelmektedir.** Mesleki gelişim açısından da 5-14 yaş arası öğrencilerin örgün eğitim kurumlarına devam etmesi azami önem taşımaktadır. Bu eğitimin bir, iki ya da üç kademe verilmesi program tasarımı ve fiziksel ortamların düzenlenmesi ile ilgili bir konudur. Ancak böyle bir esneklik, ikinci kademenin farklılaştırılması, "açık öğretim," "mesleki eğitim," "evde eğitim" gibi kavramlar altında

çocuğun temel eğitimden yoksun bırakılması anlamına gelmemelidir. Özellikle açık öğretim ve evde eğitim seçenekleri, öğrencilerin bir bütün olarak gelişimleri için gerekli olan okul ortamından da yoksun kalmalarına neden olacaktır.

7. Kanun teklifinde Fatih projesine de atıfta bulunulmakta ve bunun eğitimde önemli yenilikler getireceği belirtilmektedir. Uzun vadede eğitim ile teknolojinin bütünleşmesi kaçınılmazdır. Ancak bu sürecin eğitim sistemimizdeki bir takım temel sorunlar çözülmeden ve yeterli altyapı hazırlanmadan oluşturulması yarardan çok zarar getirecektir. 1990'li yıllarda okullara Dünya Bankası Projesi çerçevesinde bilgisayar laboratuvarları kurulurken de benzer söylemler vardı, ancak birçok okulda bu bilgisayarlar yeterli altyapı olmadığından, öğretmenler yeterli hizmet içi eğitim almadığından ve eğitim programları bu sürece uygun hale getirilmediğinden etkili ve verimli bir biçimde kullanılmadı. Aynı biçimde 2004-2005 yılları arasında hazırlanan öğrenci merkezli ders programları da yine yeterli altyapı oluşturulmadan uygulamaya konulduğu için başarılı olamadı ve geçmişin öğretmen merkezli eğitimi daha niteliksiz bir biçimde uygulanmaya devam etmektedir.
8. Bu kanun teklifinde zorunlu eğitim kapsamında okul öncesi eğitim kademesinin yer almamış olması önemli bir eksikliklerdir. Okul öncesi eğitim alan çocukların okul ve daha sonraki yaşamdaki başarılarının bu eğitimi almamış çocuklara göre daha yüksek olduğu dikkate alınır, bu düzeydeki eğitimi teşvik etmek ve bu kademeye yeterli önemi vermeyen ebeveynleri zorlamak amacıyla okul öncesi eğitimin (en azından 6 yaş) zorunlu eğitim kapsamına alınması gerekmektedir. Okul öncesi eğitim düzeyindeki okullaşma oranlarındaki son yıllardaki artışlar sevindiricidir ve bu ivmenin devam etmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, bu kanun teklifi 12 yıllık zorunlu eğitimin önemini vurgulamakla birlikte, bunun uygulamaya konulması için bir tarih belirlememiştir. Yani kanun teklifinin 12 yıllık zorunlu eğitime geçiş için bir zorlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu durumda kanunun temel özünün zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarmak olmadığı ve 4. sınıfın sonundan itibaren mesleki eğitim, açık öğretim gibi farklı eğitim kanallarının önünün açılması olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür bir farklılaştırma ilk bakışta ilköğretim 2. kademede bir esneklik anlamına geliyor gibi görünse de, bu kanallara yönelen çocukların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tanımlanmış temel ve her çocuk için bir dereceye kadar standart olması gereken genel eğitimden yoksun kalacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Çocuğun doğasına ve farklı ihtiyaçlarına uygun eğitim çeşitli seçmeli dersler ve etkinlikler yoluyla zorunlu eğitim kapsamında karşılanabilir. Bu nedenle, bu kanun teklifinin geri çekilmesi ve yukarıda tartışılan sorunlar kapsamında yeni teklifler getirilmesi önerilmektedir. Eğitim sistemimizi derinden etkileyecek bu tür değişimlerin bilimsel bulgular ışığında gerçekleşmesi, kaynak ve enerji kaybını en aza indirecektir. Eğitim

alanında çalışan bilim insanları olarak bu tür radikal değişimleri hayata geçirmeden önce konunun taraflarıyla detaylı olarak tartişıldıktan sonra uygulamaya geçirilmesinin doğru olacağını düşünüyoruz.

Orta Doęu Teknik Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

27.2.2012